

Ca-Nostra

* * * ANY PRIMER, NÚM. 50 * * * SETMANARI POPULAR * * * INCA, 5 DE SETEMBRE DE 1908 * * *

MALLORCA CATALANA

Sr. Dr. de CA-NOSTRA:

Fa ja tres setmanes que vaig enviar an «El Felanigense» una carta-oberta de contestació a la de Le Pe. En vista que no apareix demunt aquelles columnes, la hi envii a V. esperant que trobarà hospitalitat en aquest setmanari que tan lleyal y imparcialment reproduïa la carta de Le Pe. N'hi dona anticipades gracies son affm.

L. Q.

La carta-contestació de referencia, retirada del nombre anterior per escés d'original, y que avuy publicám gustosos, diu així:

Sr. Le Pe:

Vs. els aragonistes juguen amb les paraules. El nom de Corona d'Aragó no es més que una denominació general que's dona a la confederació Catalana-Aragonesa. Y quant deim que Jaume I, agregá Mallorca a la Corona d'Aragó, no volem dir que l'incorporás al *reino de Aragón* propiament dit, sino a la Confederació Catalana-Aragonesa, y en calitat de conquesta catalana; perque els aragonesos no hi tengueren res que veure amb la conquesta del reine de Mallorca.

Diu V. que l'Espanya va esser cartaginesa, romana, gòda, árabe, & y els espanyols no duen el nom de cap d'aquelles rasses qui la dominaren. Amb això s'equivoca, perque els espanyols som y ens deim *llatins*, per haver estat la rassa llatina la més influyent en el nostre territori, la qui ens llegá la llengua y doná l'encuny a nostra civilitat. Qui ignora això?

El que a Amèrica, amb el temps, la gent analfabeta de per allà puga arribar a perdre la consciencia de son origen espanyol, no es cap argument. No perque un ho ignori deixi d'esser fill de sa mare, y per altra part, l'idioma ho dirá sempre massa clar de qui son fills. Com diu Leibnitz (ja veu que no es un Eme Ene qualsevol que ho diu), les llengües, y no les fronteres, marquen els límits de les nacionalitats.

No hi fa res idò que cert vulgus de lavita, qui es el més vulgar de Mallorca, afiqui el cap dins un forat d'avestrús per no veure el nostre origen catalá. No perque ells s'empenyin en ignorarho, deixarà d'esser la sanc d'uns avis catalans la que corre per nostres venes, y un llinatge importat de catalunya el llinatge amb que firmam casi tots nosaltres, y la meteixa llengua que dugué de Ca-

talunya el Rey en Jaume la llengua que tots parlam.

Poden esser passats set sigles amb totes les mudances, progressos y retrocessos que V. vulga, desde que Jaume I. vengué a Mallorca. La llengua y la sanc son desde llevores les meteixes. Cap d'aquelles coses essencials que constitueixen la nacionalitat ha canviat doncs en nosaltres. Y això de oposar el nom de *mallorquí* al de *catalá*, el nom territorial el nom de rassa, com si no fossen compatibles, com si no's completassen l'un amb l'altre, mostra una pobresa de raciocini en que V. no pot caure per poc que hi reflexioni.

He de manifestarli, Sr. Le Pe, la meva seguretad de que dins el cor d'aquells qui encengueren en la nit de Sant Joan les fogatres patriòtiques no hi nien els estrets enclivismes amb que alguns circunciuen mesquinament el seu efecte an això que, a falta d'un mot més cursi, anomenen *la patria chica*; o sia *Se Roquete* (amb aquesta meteixa ortografia); sino que després d'estimar molt més que tots els *filistèus* junts, la terra aon varen néixer, encara los sobra amor per estimar com a GERMANS DE SANC, no com a simples *vecinos*, Sr. Le Pe! els catalans d'allà la mar.

Els qui consideren a Espanya com una gran familia de pobles, com podrien estimarla, ni fins tenirse per espanyols, si comensaven per renegar dels seus parents més proxims, tractant amb aqueixa fredor despectiva als fills de sos meteixos pares?

Y per acabar! Jo sempre havia cregut que l'esser borts, el no tenir pares coneguts era una desgracia. Doncs, la condició de *borda* es la que reivindiquen per Mallorca aquells qui rebutjen la seva gloriosa filiació de Catalunya, aquells qui demanen per ella la personalitat d'un arbre sense arrels o d'una branca separada del tronc.

En Costa, el nostre gran poeta, reconegut com a mestre de nostra literatura fins per aquest Sr. Le Eme, Le Ene y Le O, ha escrit al comensament de la oda *Als joves*, aquests magnífics versos, que recomanám de passada a tots els Eme, Ene, O, R, S, T, U, V, X, Y y Z del filisteisme:

Fills d'una rassa dreturera y forta
que unia al seny amb l'impetu,
NO RENEGUEU DE VOSTRA SANCI..
Oprobi
al fill qui n'es apóstata!

PER HONRA TE ESSER BORT. Son cor
espuri

sols posa arrels parásites.
No té l'arrel qui del terror dels avis,
ne beu sava lleytima...

&

Pulesca, Sr. Le Pe, atenui, borri mentalment tot lo que puga molestarlo en aquestes línees. Jo no puc correspondre al ser parlar deferent amb cap voluntat d'ofèndrel.

Les grosses frases no es per V. personalment que les he escrites.

Com qu'estic persuadit de que nigu destruirá may amb rahons clares y que s'aguantin totes soles la nostra afirmació de la *catalanitat dels mallorquins*, no pens dir res més sobre aquest particular.

Rebi una encaixada d'adversari lleyal de son affm. servidor.

LE QÜ.

9 d'agost 1908.

L'HE VISTA

*L'he vista: Y eis ensonnis de tristesa
may més al meu davant resplandirán.
Dins los seus ulls negrosos, tot dolcesa,
he vist que nostres cors s'estimarán.*

*L'he vista: N'es imatge de puresa
lo seu cor que floreix hermós y gran.
Els dies qu'han passat, plens de feblesa
estant a devora ella's borrarán.*

*Y quant s'obri la flor a dins l'aubada
y aixeca vers el cel com encensada
perfum indefinit plè de dolçor,*

*retorn sentir el sò de la esperance
fruit dins los seus ulls la benhaurance
qu'ha fet vibrar mon cor amb cants d'amor*

JOAN CAPÓ.

DE LES SARDANAS

He lletgit la nota de redacció devantera a l'hermosa poesia den Maragall *La Sardana*, endressada al jove y simpatic *Manyoch Regionalista*, fent crida perquèls bons Mallorquins introdueixin el ball de les Sardanas aquí a Mallorca.

Jo com a Catalá y quasi bé introductor d'aquesta dança dintre'l casal del *Centre Catalá* de Palma, ont si ballan cada festa desde'l passat mes de Juny—descontant el present—que s'han sospeses per la molta calor, no

puç menys qu'alegrarme al veurer la simpàtia que té'l ball Empordanès dintre aquesta illa.

De tot cor desitjaria que'ls seus propòsits per'are encare somnis, se convertissin en simpàtica y riallera realitat.

Per Alaró segóns veus que m'arribáren, venen molts desitjos de provar d'intròduir la bella dança en aquelles encontradas. Nosaltres aquí á Palma, també probarem de ferho maldament sigui nostre desitj, el de que fossin els mateixos Mallorquins y no nosaltres Catalans els primers d'introduirla. Y per últim, veig amb entusiasme les ànsias que vostés tenen, y no dupto de que prontament veurém en aqueixa d'Inca els primers ensatjos per la introducció de les Sardanas.

Això fora un fet, si poc poc de tots los caps de districte quant menys, ne sortís un *Manyoch* com el qu'avuy per sort y esperança d'aquest'illa n'ha sortit á la villa d'Alaró, y arreu de Mallorca s'anès puntejant pausadament, la clásica dança Empordanesa.

Les rotlanes que al bell començament foren petites, am l'esforç y voluntat dels entusiastes introductors, ben prompte fora tot una, que voltaria de cap á cap to'la l'illa; y el día que un poble punteja á un sol compás y'm les mans enllansades, sense mirar si son duras del treball ò fines de noblesa, llavors es quant verdaderament s'estima y ajuda mutuament.

Si amics, treballéu. Imposeu la dança bella, y veureu com aquestes danças gitanescas tant immorals qu'avuy día infesten los nostres escenaris y fan les dalicies de la majoria dels vehinats Palmesans en les festes de carrer que tots els barris fan durant l'estiu, cauran per sí mateixes. Y llavors, unicament llavors, quant el poble sigui el que prengui part en eixas festes ballant arreu la Sardana, serán del poble les festes qu'are son les que més l'embruteixen, enlloc de donarli esplai moral y procurarli germanor.

ANTONI OLIART LLACH.

Palma 31—2—08

A PROPOSIT DE LA SARDANA, D'EN MARAGALL

Es bella y harmoniosa la sardana. Es endemés, noble y democrática. De totes les dançes y balls populars ella es la que m'ha causat una impresió més fonda y més plahentera. No té el ritme violent de la jota aragonesa, plena de gracia, ni'l dels boleros mallorquins. El seu compás es tranquil, plàcid y sobre tot, colectiu. La sardana no's balla amb una sola parella, o no's consent ballarlehi. La sardana vol moltes mans estretes y grans rol-los de moviment y d'harmonia, com més grans millor. Y les mans no's trien ni esculleixen; les ordinaries, plenes de calls, dels menestrals y obrers s'estrenyen am les del senyoriu qui passa. . . La primera vegada que'n vaig veure ballar fou a Barcelona an el café de les Set Portes, en el Pla de Palacio. Era un diumenge d'hivern y m'en anava poc a poquet pel passeig de Colón vers la Barceloneta per arribar a la punta de la escollera, a amararme de salabrina

de la mar. Estava ennuolat amb nuvols que al sortir de cavostra vos fan extendre les mans y preguntarvós: plourá avui? Quant vaig esser just devant per devant del kiosko de l'Aduana me cridaren l'atenció uns músics que hi havia devall els pòrtics del café esmentat. No eren molts: un cornetí, dos clarinets, no sé si un baix y uns trombons o *bombardinos*, y un redoblo. Com no tenia molta frissor y la música sempre ha estat un dels meus flacs me vaig aturar per sentirlos, cregut que tocarien un aire qualsevol del sarsuelisme trionfal llavor am més intensitat qu'ara. Quina sorpresa no fou la meva quant vaig sentir els refilets primorosos del cornetí y clarinets, uns refilets qui tot d'una me feren recordar les notes mitj apagades ja de la sardana d'en Garín, d'En Breton y que jo havia sentit de nin en el col-legi una vegada, y l'altra precisament en circumstancies especialíssimes: quant estava assegut a la cadira aterrorisat d'un dentista de Palma, tremolant de por. A un piano del pis de demunt unes mans piadoses volgueren endolcir la crueltat d'aquells moments auguniosos. Vat-ací un recort que sempre que parl de sardanes ix del fons de ma memoria. La tonada era jolina, fresca, animada y molt del meu gust. Pero no fou aquesta l'única sorpresa: la sorpresa veritable la vaig rebre quant vegé dues sirventes, un obrer y un soldat d'artilleria montada fer una roda donantse les mans en mitj del carrer, y saltar y rodar segons el ritme de la música. Amb un tancar y obrir d'ulls foren una dotzena, y dues, y tres, fins que'ls tramvies hagueren de suspendre la circulació esperant qu'el ball se fos acabat. N'hi vaig veure agregarshi de totes castes y condicions, de persones: minyones, soldats, bruses, dependents, senyoretas am capell y senyors ben vestits, que no tenien l'aire d'esser uns qualsevols. L'ingrés a la roda no poria esser més sencill y sense fórmula. La má estesa del solicitant en mitj dels que volia estar, era prou perque les mans se desfessin donantli entrada, sense perde el ritme de la dança. De tots els balladors dos me cridaren més l'atenció: el soldat d'artilleria, gran, gegantesc quasi, moguent un renou terrible amb els esperons y el sabre, y un senyoret vell, amb ulleres y paraigua que's posá devall el braç quant comensá a ballar, en mitj d'una criada y un obrer. Tant m'interessá l'espectacle que no vaig proseguir el passeig y me vaig passar allá les breus hores del capvespre d'aquell diumenge hivernenc.

Aquell café de les Set Portes era l'únic de Barcelona qu'es permetia el sosteniment d'una cobla per tocar sardanes. El sentiment regionalista, encara reclus en l'esfera literaria y sentimental no havia baixat al carrer. Poc a poquet la bella dança de l'Ampordá s'estén per tota Catalunya, y a Barcelona no passen gaires dies sense que a una plassa o a l'altra hi ressonin les notes esquisides, y delicades de la Santa Espina, Barquetjant o qualsevol altre de les que deixá En Serra ampordanés y sardanista fins en el moll dels ossos.

* *

Si farien obra de sanetjament y de cultura,

els qui s'atrevisen a introduir a Mallorca aquest ball? Ja hu crec. Qualsevol ball que tengui la virtut de fer esvahir de les nostres festes l'innoble y no molt moral *d'aferrat* mereixerá les nostres simpàties. Molt més si es el ball ampordanés, ball delicat y fi, ple de dolça cadencia y harmonia, el qui fa el miracle de la dignificació de les nostres festes patronals de les quals les xeremies son expulsades, y les grotesques acrobacies dels Agostinets y Leandros constitueixen l'ex principal.

Mateixes, y jotes, y boleros y en lloc, del *aferrat*, que's lleij, la sardana qu'es democrática, qu'es harmoniosa, qu'es germanívola, vat-ací l'ideal nostro en la qüestió dels balls de les nostres festes.

Qui la balli y qui la toqui a la sardana, conti per endevant amb totes les simpàties de

E. S. J.

Agost. 31. 1908.

EL SOL Y EL VENT

Discutien el sol y el vent sobre quin d'ells dos era'l més fort.

Discutiren molt de temps perque cap d'ells se donava.

Amb aixó veient que per un camí passava un viatger montat a cavall, acordaren provar llurs forces demunt ell.

—Veurás digué'l vent com totduna que m'hi tiri li esqueix tots els vestits.

Y començá a bufar tant con en va sebrei.

Però com més feya més l'homo s'abrigava caminant sempre seguit y malahint el vent.

Aquest s'enrabiá y descarregá un tremolí de pluga y neu sobre'l viatger però aquell homo no s'aturá.

Fins qu'a la fi compregué el vent que no li podria llevarli'ls abrics.

Sonrigué'l sol, sortí per entremitx d'ells nuvols, va encalentir la terra y aquell pobre homo tot content amb aquella caloreta se lleva l'abric y el se posá demunt l'espatla.

Y el sol digué al vent.

—Ja ho veus com més se fa a les bones que a les males.

T.

A LES COVES D'ARTÁ

Alabau an el qui am la seua omnipotencia fa coses maravellofes; perque dura pera sempre la seua misericordia. Ps. 135—4.

I

Dia catorze d'agost de 1908, a les deu en punt del vespre, repartits en set carros, coranta nou pelegrins partirem de cap a Artá per visitar la Mare de Deu de Sant Salvador.

Tira tira, sense atropellar jens fent una lluna molt clara y bona fresqueta, passárem per l'antic poble de Muro, per Santa Margalida, per la bella alqueria de Son Serra de Marina, per Ses Pastores, y después de passada l'immensa planura, moltes costes y bells panorames a les cinc y mitja del matí arribarem a la important vila que ja els moros anomenaven Yartan.

En el convent de St. Francesc se confesaren els congregants que no hey estaven;

qu'eren molts, y després tots plegats en dues llargues files precedides del Penó de St. Lluís mos n'anarem a St. Salvador qu'está a demunt un puig al estrém oposat. Al comensar a pujar l'escala que té tants d'escalons com dies té un any, l'alegre campana anunciava la nostra arribada y entrant a dins l'hermosa esglesia qu'estava molt il·luminada, cantarem cinc ave-maries y resarem am gran devoció una Salve.

A dins pocs instants se comensá sa Missa amb el Rosari qui fonc la tercera part del saltiri, y sumit el Calzer el Sr. Director mos dirigí un fervorí molt apropiat y l'acabá amb una súplica conmovedora ferm. Fonc una Comunió edificantíssima y alguns dels circumstantes també anaren a combregar. Terminat l'august Sacrifici y l'estació a-n el Santíssim anàrem a adorar la Mare-de Deu d'hermosa cabeyera. També mos cridá ferm l'atenció la figura qu'está demunt l'altar, el Minyonet Jesús, Sant Salvador, igualment de cabeyes naturals llargs y reulls, am sa careta trista y tot carregat de martiris que fa pena. Pujarem després an el Mirador desde'l qual se veu tot Artá a vista d'aucell y uns panorames de pla, mar y muntanya tan magnífics que com que no heu puguen esser més.

A un tir curt de passetja hey ha l'esglesia parroquial d'estil gòtic, un poc baixa pero ayrosa, am sos bells finestrals de colors y alguns retaules moderns notabilíssims.

Altre volta en el Convent, amb aygo fresca a voler férem el berenar cordial y confortable. A les nou del matí emprenguérem el camí de les Coves que es molt llarg y dolent; feya un sol abrasador del qual mos defensaven les veles dels carros, y dexant a mà dreta l'antiga y airosíssima Torre de Canyamel arribárem a-n els clàssics Pins de les Vegas ahont dexárem els carros. Ran ran de mar prenim el camí estret y esglayós, am timbes altes a mà esquerra y fondos abismes y el mar viu a mà dreta, y al instant arribárem a les Coves que ja eren famoses en temps de sa reconquesta, are farà 700 anys, y en les quals els conqueridors hey trobaren amagats 1500 moros que quedaren prisioners.

ISMAEL.

PER LES BONES LLETRES

JOCHS FLORALS

DE GIRONA ==

Hem rebut el seu Cartell que per ara diu que s'han oferts al Consistori 24 premis. N'hi ha tres per poesia de tema lliure, y dos per prosa, també de tema lliure.

Les composicions se deurán remetre al Secretari del Consistori (Passeig del Carme, 13) per tot el dia 1 d'Octubre.

Tenim a disposició de nostres literats el Cartell de referència.

CERTAMEN PERIODÍSTICO

«ORA ET LABOR» ===

Té 98 premis oferits, consistents amb suscripcions de un any a periòdics diaris, revistes científiques, socials, literaries y religioses, setmanaris il·lustrats y de propaganda, y pu-

blicacions populars. El Cartell sembla una exposició de publicacions y de temes per la molta variació que s'hi detalla.

El tema sisé—*Páginas veraniegas y otoñales etc.* (Article literari) té per premi un any de suscripció a la «Gaceta de Mallorca».

El tema 62—*Tres epigramas*, té per premi un any de suscripció a CA-NOSTRA.

Poren pendre part en aquest Certamen tots y solsament els seminaristes espanyols que han sigut matriculats desde'l 1907 al 1908.

Tots els treballs escrits en castellá, han d'esser enviats al Sr. Secretari del Certamen «Ora et Labora», Seminari de Sevilla, abans del dia 1 d'Octubre de 1908.

Coses que passen

Hi ha periòdics que sembla que no tenen mirament ab la certesa de les noves que publiquen, y, p'el desitj d'omplir columnes y més columnes, se tiren qualque planxa que no té perdó. Vet-aquí un botó per mostra.

«La Última Hora» de Palma anuncia oportunament que a Felanitx hi hauria grans festes, els dies 28, 29 y 30 del mes passat, y qu'el darrer dia fins y tot hi anirien trens extraordinaris.

Atrets per aquest bombo bastantes persones de Palma y d'altres poblacions partiren cap a Felanitx, però ses qu'arribaren els dos derrers dies se'n dugueren un bon perboc: a *laciutat andalusa* de Mallorca no hi hagué festa ni sarau.

«La Última Hora» havia donat gat per llebre a sos lectors. Tot alló de festes y trens extraordinaris era una papa. ¿...?

* * *

¿Que no endevinen nostros lectors que té acordat la Junta de Reformes Socials d'Inca a benefici del descans dominical? Idó que les tavernes, sien de la classe que sien, puguen estar ubertes desde les quatre del matí fins a les onze de la nit.

La Junta de Reformes Socials, que tant pques senyals de vida sempre ha donades, haurá acordat, segons les facultats que li dona la lletra del retglament del descans dominical, en gracia a les borratxeres y del sarau tavernari; però ¿estarà inspirat l'acort en l'esperit de la Lley? Això ja son figures d'altre sostre.

Veim qu'en totes les botigues, sien de la classe que sien, els diumenges, se ven fins a les 9 del matí. No sabem quina entitat les haurá facultades, encara que n'hi ha qui diven si son les próximes eleccions municipals. Per paga hi ha periòdics *serios y católicos* que elogien la conducta observada a Inca respecte del descans dominical. Tot se monpren si se té'n conte qu'es bò tenirho *tutti contentti*, si's vol dispondre de vots y de suscripcions.

Es desenganin. El descans dominical imposat per Lley en les nacions civilisades es una conquesta, una de les bones conquestes de la moderna civilisació que se va imposant cada dia més y més; y els pobles enderrerrits y *retrogados* que no la vulguen, si no es avuy será demá que tendrán qu'acceptarla de bon grat o de mal grat.

CORRESPONDENCIA

Sr.ª D.ª M. A. S.—Tot lo seu mos agrada; y així ja pot pensar lo contents que mos ha fet en la traducció den Mistral que mos ha enviada.

Moss. M. M.—Servits els exemplars.—La poesia de qu'ens parla era pobre; però per estar ben dexada la publicárem; doni coratje a s'autora y podrá ser que fassi coses millors.

Sr. D. A. O. LL.—Tenim certs reparos en publicar els articles que mos proposa. ¿Per qué no'm fa un follet?

Sr. D. P. O. D.—Li enviam un paquet d'exemplars encarregats per l'amic R. M. de Palma.

Noves d'Inca

—De retorn de son poble de Silleda, hem saludat coralment a D. Elias Rivas, Julje instructor d'aquest partit, aon ha passat una temporada al costat de sa familia.

—Ha pres possessori de la escola pública de nines de Caimari, D.ª Magdalena Rullán, en Religió Sor Bernadina, qu'en les oposicions passades de mestres va fé uns brillants eexercissis que li valgueren el numero ú, entre totes les qui se presentaren.

Es per demés dir qu'el poble de Caimari está d'enhonorabona amb tant ilustrada profesora.

—Dimecres mos despedírem del amic Mossen Bernat Sales, Organista de la Seu de Sevilla, que s'en torna per aquella Metropolitana, després d'haver passat una temporada entre nosaltres.

—Ha prés possessori del Registre de la Propietat d'aquest partit, D. Gaspar Meoro Gomez, que abans heu era d'un altre Registre de primera classe en la provincia de Palencia.

Sia benvengut entre nosaltres.

—Dijous passat el bessó en nostro Mercat tengué una revivaya puix se pagá a 70 pesetes el quintá, quant el dijous anterior solsament arribá a 78. Aquesta mica de revivaya alegrá y esperansá els nostros pagesos.

Se'n vené moltíssim.

BOLLETÍ COMERCIAL

Preus que retgiren dijous passat:

pesetes

Bessó.	el quintá de 0000 a	70'00
Blat novell.	la cortera de 17'00 a	18'50
Xeixid.	id. de 17'00 a	18'50
Ordi mallorquí.	id. de 09'50 a	10'50
Ordi foraster.	id. a	09'75
Sivada.	id. a	08'50
Ídem forastera.	id. a	06'50
Faves cuifores.	id. a	20'00
Ídem ordinaries.	id. a	17'00
Ídem pel bestia.	id. a	16'00
Blat de les Indies	id. a	19'00
Ciurons.	id. a	22'00
Fesols.	id. a	31'00
Monjetes de confit	id. a	50'00
Ídem blanques.	id. a	40'00
Figues seques	id. a	06'23
Safrá	s'uns a	02'75
Gallines	sa tersa a	00'00
Ous	id. a	00'00
Patates.	el quintá a	00'00

HISTORIA; IMPORTANCIA Y APLICACIONES DEL GAS PRODUCIDO POR EL CARBÓN MINERAL.

(Continuació)

Que calificativo debe aplicarse á los honorables miembros del Parlamento inglés, que en el siglo de las luces cuando tantos progresos habían hecho las ciencias, rechazaban á Winsord y declaraban su empresa de "visionary projects,"? Cual debe aplicarse á Webster tenido entonces por un sabio, cuando en 1.811 dice en una obra de química "que la mayoría de los hombres científicos (sic) están acordes al decir que el gas no puede tener utilidad ni para el público ni para el contratista,?"

Tienen la palabra los fanáticos de otra especie.

Por fin en 1.810, el Parlamento en donde no sabemos si hubo un Marchena, un Talavera y una Isabel, adoptó el proyecto de Winsord y se constituyó una sociedad que giró bajo el nombre de "Chartered Gas Company," siendo sus directores Winsord, Accum y Hargraves, y con un capital de 2 millones de libras esterlinas.

La nueva sociedad tuvo también poca suerte, y hubiera terminado desastrosamente sin la cooperación de Clegg, el discípulo de Murdoch, de quien hicimos antes mención.

Clegg había instalado el gas en un colegio de Stonyhurst (Condado de Lancaster) y ya lo depuraba por medio de la lechada de cal. También construyó la fábrica de gas de Peter-Street en Westminster.

Con las modificaciones en la depuración introducidas por Clegg, la opinión del público se modificó algo, sobre todo, al ver que la librería de Ackermann en Londres, había

adoptado el alumbrado de gas que antes era rechazado.

Winsord solicitó del Parlamento el privilegio para todo el reino, y entonces se le presentan nuevos enemigos. Estos fueron las compañías de seguros que seguían poniendo en duda la ausencia de peligros con el uso del gas.

Su consocio Clegg, arriesgando la vida, en vez de experimentar *in ánima vile*, se decide á ser él mismo sujeto de experiencia. En efecto, la Cámara de los Comunes designó, antes de acceder á la petición, para presenciarse, al Hon. Sir Banks; y Clegg abrió un boquete en el gasómetro lleno de gas y aplicó temerariamente una llama al chorro que se escapaba sin que el que quedaba dentro se inflamase.

La opinión pública seguía reaccionando favorablemente y en el mes de diciembre de 1.813 se iluminó el puente de Westminster. Pero Winsord y Clegg tuvieron que proseguir su calvario, pues á los pocos días ocurrió una avería en la fábrica que ocasionó desperfectos grandes en los edificios cercanos y desgracias personales; contándose en el número de estas la de Clegg, que quedó herido de gravedad.

El servicio de alumbrado cesó por que los faroleros se negaban á encender los aparatos colocados por temor á nuevas explosiones; y Clegg, todavía sin estar curado del todo, tuvo que encender personalmente los faroles algunas noches.

El Parlamento reconoció por fin que aquello había sido un accidente fortuito; y el 1.º de Julio de 1.816 concedió el privilegio solicitado por Winsord, Accum, Hargraves y Clegg para el alumbrado por gas de todo el Reino Unido.

Desde entonces el alumbrado público en Londres que era de aceite, fué substituido

por el de gas: siendo el primer barrio iluminado el de Santa Margarita que lo fué el 1.º de abril de 1.817.

En el mismo año fué Winsord á Paris y empezó sus gestiones para instalar el alumbrado de gas en aquella ciudad. Al principio encontró oposición entre los constructores de los antiguos aparatos de alumbrado hasta en los detallistas de aceite, como antes le había pasado igualmente allende el canal de la Mancha. Pero Luis XVIII tomó sus auspicios los proyectos del alemán, quien el propio año 1.817 consiguió ver iluminados con gas el Pasaje de los Panoramas, el Palais Royal, el Luxemburgo y la Avenida del Odeón.

En el año 1.820 el gobierno francés estableció bajo la dirección de Paurvels, una fábrica para el alumbrado del Palacio del Luxemburgo y el teatro del Odeón; fábrica que funcionó hasta 1.833 en cuyo año fué suprimida. Poco tiempo después, Paurvels fundó dos nuevas fábricas, y otra, Mamby y Wilson.

El alumbrado por gas se fué extendiendo, inaugurándose el año 1.824 en Berlín, y en Viena en 1.861. En España, Barcelona fué la primera ciudad que le cupo la honra de aceptar el invento nuevo, y á los pocos años de que hubiera sido adoptado por la gran metrópoli inglesa y por el cerebro del mundo, pues en 1.828 funcionó la primera fábrica en la ciudad condal.

Seguirá.

ANTONIO ARANAZ GANZÁLEZ.

AQUEST SETMANARI SE PUBLICA AB CENSURA ECLESIASTICA.

ALMACENES SAN JOSÉ

DE

Ignacio Figuerola

BRONDO 7-9-11 ESQUINA BORNE

LENCERÍA, LANERÍA, GÉNEROS DE PUNTO, BISUTERÍA, NOVEDADES
SASTRERÍA Y CAMISERÍA

LA CASA MEJOR SURTIDA, LA MÁS BARATA.

PRECIO FIJO

Casa venal.

N'HI HA UNA MOLT GRAN EN EL CARRER DE MALLORCA, CONFRONTANT A DOS CARRERS.

EN AQUESTA IMPRENTA NE DONARAN RAÓ.

Reducció de Kilos a arroves

LLIURES Y UNSES al estil de Mallorca pel malograt en BARTOMEU RAMIS (al cel sia)

Plaguetes poden contá en tenir barrina closa y el qui les vulga comprá el quatre per cent dará pesant amb romana grossa.

Se venen: carrer de Mallorca, 1, Inca.

Recomenam a n-eis nostres amics y suscriptors l'extens y variat assortit en tota classe d'articles para SENYORA que acaba de rebre per aquesta primavera y temporada d'ivern,

LAS MONJAS

Aquesta casa conte també una gran existencia de ROBA BLANCA de fil y cotó totes amplaries, CATIFES, LLENSOLS, TOVALLOLES, FLESADES, COBRELLITS, MANTALARIES BANOVES de color y blanques.

Els articles NEGRES d'aquesta casa no's tornen may lletjos, son garantits.

Casa de confiança que ven a preus molt reduits.

LAS MONJAS

Carlos Alabern.

PALMA MALLORCA

Imprenta de Ca-Nostra

BON GUST * ECONOMIA * PRONTITUT
en tota mena de treballs

Inca—Mallorca 1 y 16—Inca.

HISTORIA GENERAL D'ESpanyA.

Trenta toms a pesseta cada un—Enquadernat a mitja pasta a 1'50 pess.—S'en han publicats setze.

En aquesta Llibrería s'hi suscriu y n'hi ha existencies: C. Mallorca, 1, Inca.

MIQUEL FERRAGUT

En son taller de fustería se fabrica tota classe de mobles desde els més econòmics fins als més valuosos y artístics.

CONTRUCCIÓ EN OBRES Y EDIFICIS
Carrer de Mallorca, 64, INCA.

CA-NOSTRA

SETMANARI POPULAR.

Preu de suscripció

Un trimestre, una pesseta per tot Espanya y doble a l'extranger.

Els obrers que nos ho demanin tendran la suscripció per 20 céntims mensuals, 2'40 l'any.

S'en troben per vendre en els kioscos de Cort y del Carril, de Palma.

A les persones que, per fer propaganda, volguessen una regular quantitat d'exemplars, a preus convencionals.

Redacció, administració e imprenta: carrer de Mallorca, 1, Inca.